

AHOTS BAT, MILA AHOTS: INORK IDATZI EZ ZUEN ABESTIA

Bi ahotseko narrazio baterako eta biolin bakarrerako gidoi eszenikoa

Dibulgaziozko kontzertu teatraleko proiektua

Musika

Eugène Ysaÿe

Biolin bakarrerako 3. sonata, "Ballade"

Johann Sebastian Bach

Biolin bakarrerako 2. sonata la minorrean, BWV 1003

Testua: Luca Fanelli

Hizkuntza: Euskara

Programaren datuak

Izenburua: Ahots bat, mila ahots: inork idatzi ez zuen abestia

Testuaren egilea: Luca Fanelli

Hizkuntza: Euskara

Dispositibo eszenikoa: Bi narratzaile (gizon bat eta emakume bat) eta biolin bakarra

Musika:

- Eugène Ysaÿe, biolin bakarrerako 3. sonata, "Ballade"
- Johann Sebastian Bach, biolin bakarrerako 2. sonata la minorrean, BWV 1003

Idea nagusia: Ahots bakar batek ahots ugari barne hartu ditzake. Konplexutasuna ez da nahitaez elementuen metaketatik sortzen, baizik eta haien artean eraikitzen diren erlazio, eraldaketa, memoria eta egituretatik.

Behin-behineko egitura orokorra:

- (i) Sarrera mintzatua (6-7 min)
- (ii) I. kapitulua — Inork idatzi ez zuen abestia (6 min)
- (iii) Ysaÿe – 3. sonata, "Ballade" (7 min)
- (iv) II. kapitulua — Oroitzen duen ahotsa (5-6 min)
- (v) Bach – 2. sonata, I. Grave (5 min)
- (vi) III. kapitulua — Bigarren ahotsa (6 min)
- (vii) Bach – 2. sonata, II. Fuga (8 min)
- (viii) IV. kapitulua — Arkitektura ikusezina (6 min)
- (ix) Bach – 2. sonata, III. Andante (6 min)
- (x) V. kapitulua — Aurrera jarraitzen duen ahotsa (5 min)
- (xi) Bach – 2. sonata, IV. Allegro (5 min)
- (xii) Epilogo

Legenda eszenikoa

[G] = gizonetzko narratzailea

[E] = emakumezko narratzailea

[MUSIKA] = sarrera musikala

Testu urdin etzana = ohar eszenikoa edo teknikoa

(etenaldi laburra) = gutxi gorabehera 1 segundo

(etenaldia) = gutxi gorabehera 2 segundo

(etenaldi luzea) = gutxi gorabehera 3-4 segundo

Aurretiko ohar teknikoa

Dokumentu hau gidoi eszeniko bat da, ez partitura itxi bat. Tonuari, etenaldiari, erritmoari, argiari, begiradari eta trantsizioari buruzko argibideak entseguetarako lagungarriak izan daitezen pentsatuta daude, eta malgutasunez ulertu behar dira. Bi narratzaileek pisu eszeniko eta intelektual bera dute, eta ez dago funtzioen banaketa finkorik haien artean: biak arduratu daitezke kontakizuna zuzentzeaz, ideiak adierazteaz, irudiak garatzeaz, kontzeptu matematikoak edo musikalak aurkezteaz eta unerik emozionalenei eusteaz. Bi ahotsen arteko txandakatzea ezin da mekanikoa izan, eta, ahal dela, narratzaile bakoitzak pentsamendu oso bat garatzeko behar bezain bloke zabalak izango ditu. Erritmoa, tentsioa edo ahotsen ugaritasunaren ideia dela-eta beharrezkoa den uneetan soilik egingo dira ahots-aldaketa laburrak.

Interpretazioak argitasuna, naturaltasuna eta presentzia bilatu behar ditu. Hitzak ez du musikarekin lehiatu behar, eta ez du hura kanpotik azaldu behar. Lortu nahi dena da narrazioa, musika eta matematika ibilbide beraren parte izatea. Sarreraren amaieraz gero, tonua argi eta garbi aldatuko da: azalpenezko erregistroa pixkanaka utzi, eta kontakizunari ekingo zaio. Une horretatik aurrera, istorioan integratuta agertu behar dute ideia musikalek eta matematikoei, ez kanpotik gehitutako iruzkin gisa.

Sarrera

Argi orokor soil bat. Biolinista jada eszenan dago. Bi narratzaileak posizio baliokideetan daude. Segundo batzuetako isiltasun osoa hasi aurretik.

[E] Arratsalde on. Gaur gauean, lehen begiratuan oso sinplea den zerbaitetik abiatuko gara: pertsona bat, biolin bat eta lau hari. Horixe besterik ez. Eta, hala ere, muturreko ekonomia horretatik abiatuta, galdera askoz ere zabalago batean sakondu nahi dugu: zenbat ahots sartzen dira ahots bakar batean? Musikari buruzko galdera bat dirudi, baina, egia esan, memoriaz, identitateaz, transmisioaz eta eraldaketaz ere hitz egiten du. Besteengandik jasotzen dugunaz hitz egiten du, geure egiten dugunaz, eta ia konturatu gabe beste norbaiti entregatzen diogunaz.

(etenaldia)

[G] Ahots bat inoiz ez da erabat hutsetik abiatzen. Askatasun osoz hizketan ari garela uste dugunean ere, gu baino lehen ere bazeuden hitz, soinu, keinu eta formak erabiltzen ditugu. Kultura guztietan gertatzen da hori. Abesti bat belaunaldi batetik bestera igarotzen da, eta aldatu egiten da. Ipuin batek mugak gainditzen ditu, eta eraldatu egiten da. Hizkuntza batek egiturak gordetzen ditu; aldiz, aldatu egiten ditu hitzak, soinuak eta erritmoak. Ideia batek mendeen mendez bidaiatu dezake, oso leku desberdinetan ager daiteke, eta berriak diruditen formak hartu ditzake. Kasu guztietan, liluragarriena da zerbait aldatu egiten dela eta beste zerbaitek bere horretan jarraitzen duela.

(etenaldia)

[E] Eta hor errotik matematikoa den galdera bat agertzen da: zer esan nahi du zerbait, baita eraldatu ondoren ere, ezagutu ahal izateak? Matematikak ez ditu zenbakiak bakarrik aztertzen; formak, erlazioak, simetriak, aldakuntzak eta egiturak ere aztertzen ditu. Ahalegintzen da bereizten zein propietate dauden itxuraren menpe eta zeinek irauten duten irudi bat mugitzen, deformatzen edo aldatzen denean. Musikak ere antzera lan egiten du. Doinu bat moteldu edo bizkortu egin daiteke; baxuago edo altuago bihurtu; ahots edo instrumentu batetik bestera igaro daiteke; eta, hala ere, hura ezagutzen jarraitzen dugu. Ez denak berdin jarraitzen duelako, baizik eta erlazio batzuek bere horretan segitzen dutelako.

(etenaldia)

[G] Alabaina, gaur gauean, apur bat urrunago joan nahi dugu. Zerbait eraldatu ondoren oraindik ere hura nola ezagut dezakegun ulertu nahi dugu, baina ez hori bakarrik; elementu gutxi batzuetatik abiatuta konplexutasun handi bat nola sortzen den ere ulertu nahi dugu. Beti uste izaten dugu zerbait aberatsagoa lortzeko gauza gehiago jarri beharra dagoela: instrumentu gehiago, ahots gehiago, material gehiago,

informazio gehiago. Eta ez da beti horrela. Batzuetan, badaukaguna antolatzeko modutik sortzen da konplexutasuna.

(etenaldia)

[E] Arau xume batek ustekabeen aberatsa den egitura bat sortu dezake. Motibo labur bat behin eta berriro eraldatu daiteke. Lerro batek beste bat iradoki dezake. Soinu bat desagertu egin daiteke, eta, hala ere, gure memorian eragiten jarraitu, hurrengoa iritsi arte. Entzutea ez da soilik soinuak jasotzea: haiek erlazionatzea da, haiek gogoratzea, aurreratzea; ez dagoena osatzea.

(etenaldi luzea)

[G] Hori dela eta, bi konpositore oso desberdin aukeratu ditugu. Lehenik, Eugène Ysaÿeren lana entzungo dugu. Haren musikan, badirudi biolin-soloa ahots guztiz gizatiar bihurtzen dela: ahots horrek aurrera jotzen du, zalantza egiten du, tenkatu egiten da, norabidez aldatzen da, eta, berriz ere, bultzada berreskuratzen du. Ez dago geldirik; hitz egin ahala, eraldatu egiten da.

(etenaldia)

[E] Gero, Johann Sebastian Bachengana iritsiko gara, eta hor galdera are bitxiagoa izango da. Bachekin, instrumentu bakar bat berezkoa duena baino askoz ere arkitektura zabalagoa iradokitzen hasten da. Belarriak aurreko lerroak gogoratzen ditu, beste batzuk aurreratu egiten ditu, eta, azkenean, iruditzen zaio ahots bat baino gehiago entzuten dituela aldi berean. Oraindik ere, agertokian pertsona bakar bat egongo da, baina gure pertzepzioa ugaritasun bat eraikitzen hasiko da.

(etenaldia)

[G] Hori izango da gaur gaueko harietako bat: benetan hemen dagoenaren eta gure adimenak berreraiki dezakeenaren arteko aldea. Ahots bakar batek aztarnak utz ditzake, memoria sor dezake, eraldaketa bat jasan dezake, bere buruari erantzun diezaioke, eta, modu jakin batean antolatuta, ahots ugari eman dezake.

(etenaldia)

[E] Baina ez dugu hori guztia irakaspen gisa kontatu nahi. Beste modu batera kontatuko dugu. Hemendik aurrera, istorio bati jarraituko diogu. Abesti bati buruzko istorio bati. Abestia oso zaharra da; hain zaharra, ezen inork ez baitu gogoan nork idatzi zuen. Beharbada, ez zuen inork idatzi. Beharbada, norbaitek zerbait abestuko zuen, eta beste batek hura gogoratu. Eta gero beste batek. Eta gero beste batek.

(etenaldia)

[G] Abesti hori aldatuz joango da. Bidaiatu egingo du. Nota batzuk galduko ditu, baina beste batzuk irabaziko. Beste hizkuntza batzuetara iritsiko da. Pertsona batetik bestera igaroko da. Eta, abestiari jarraitu bitartean, ahaleginduko gara ikusten zer gelditzen zaion ahots bati beste asko zeharkatu ondoren.

(etenaldi luzea)

[E] Hau, beraz, inork idatzi ez zuen abesti baten istorioa da, abesti hark iraun ahal izateko behar izan ziren ahots guztiena.

4 segundoko isiltasun osoa. Argi-aldaketa txiki bat. Puntu honetatik aurrera hasiko da kontakizuna.

I. kapitulua — Inork idatzi ez zuen abestia

Argi-aldaketa txiki bat. Une honetatik aurrera hasiko da kontakizuna. Tonuak azalpenezkoa izateari utziko dio, eta narratiboa izatera pasatuko da. Belaunaldiz belaunaldi transmititutako kontakizun bat aspalditik ezagutuko balute bezala kontatuko dute istorioa bi narratzaileek.

[E] Duela mende asko, izena gogoratu nahi genukeen arren denboraren poderioz jada ezabatua duen leku batean, norbaitek abesti bat abestu zuen. Inork ez daki nor izan zen. Ez dakigu emakumea ala gizona zen, gaztea ala zaharra, edo zertan ari zen abestu bitartean; agian bidean oinez zihoan, edo norbaiten zain zegoen, edo haurtxo bat lokarrarazten saiatzen ari zen. Ez dakigu, ezta ere, lehenengo abesti hark hitzak ote zituen. Beharbada nota gutxi batzuk baino ez ziren, iraunarazteko asmorik gabe errepikatuak. Kantatu zituenak agian pentsatuko zuen desagertu egingo zirela abesten bukatu orduko.

(etenaldia)

[G] Baina norbaitek entzun zituen. Eta horrek dena aldatu zuen. Izan ere, hurrengo egunean, bigarren pertsona hark doinua errepikatu nahi izan zuen. Gogoan zuen hasiera, nahiko ondo amaiera ere, baina erdian nota bat falta zen. Zalantza egin zuen une batez, eta beste bat aukeratu zuen. Ez zuen abestia hobetu nahi, ezta bere bihurtu ere. Besterik gabe, ez zuen nota hura gogoratzen. Horrela abestu zuen, aldaketa txiki harekin, eta, orduan, beste batek ere entzun zuen. Egun batzuk geroago, hirugarren pertsona horrek abestia berriz errepikatu nahi izan zuen; nota berriarekin jarraitu zuen, baina erritmoa apur bat aldatuta. Oharkabea, abestia bidaiatzen hasi zen.

(etenaldia)

[E] Pertsona batetik bestera igaro zen, eta gero familia batetik bestera. Denbora batez, haurrak lokarrarazteko erabili zen. Geroago, norbaitek lanean aritu bitartean abestu zuen. Beste toki batean, bizkortu egin zen, dantza bati laguntzen ziolako. Askoz ere

geroago, muga bat zeharkatu zuen; beste hizkuntza batera iritsi zen, eta ordura arte edukitako hitzak galdu zituen. Inork ez zuen halakorik gertatzea erabaki. Abestia aldatu egiten zen, pertsona desberdinek kantatzen zutelako eta ahots bakoitzak bere arrastoa uzten zuelako.

(etenaldia)

[G] Bitxiena zen oraindik ere erraz ezagut zitekeela. Hitzak aldatuta ere, erritmoa bizkortuta ere, nota batzuk desagertu eta beste batzuk agertuta ere, zerbaitek bere horretan jarraitzen zuen. Aurretik entzuna zutenek abestiaren bertsio berri bat aurkitzen zuten, aspaldian ikusi gabeko aurpegi bat ezagutzen dugunean bezala, nahiz eta aldatuak dauden haren xehetasun ia guztiak. Inork ez zuen jakingo zehaztasunez esaten antzekotasun hori non hautematen zuen. Ez zegoen ez nota jakin batean, ez hitz batean, ezta erritmo zehatz batean ere. Gauzen arteko erlazio sakonagoan zegoen.

(etenaldi luzea)

[E] Hamarkadak pasatu ziren. Gero, mendeak. Abestia bide, portu eta hirietan barrena ibili zen. Elkarrekin hitz egiteko aukerarik inoiz izango ez zuten pertsonen abestu zuten; une batez, forma musikal bera partekatu zuten. Toki batzuetan, solemnea bihurtu zen. Beste batzuetan, ia arina. Baten batek ospakizun batean laguntzeko erabili zuen, eta besteren batek hileta batean abestu zuen. Norbaitek esaldi berri bat gehitu zuen, berezkoa zuela sinetsita, eta beste norbaitek beste bat kendu, jada gogoratzen ez zuelako.

(etenaldia)

[G] Denborarekin, jabe bat edukitzeari utzi zion. Norbaitek konpositoreaz galdetuz gero, inork ez zekien erantzuten. Ez zegoen eskuz idatzita. Ez zegoen haren lehen bertsiorik inon gordeta. Ez zegoen inor egileztat jo zitekeenik. Ahotsez osatutako kate bat baino ez zegoen, memoria partekatu bat, eta bidaian zehar metatuz joan ziren eraldaketa guztiak.

(etenaldia)

[E] Eta beharbada horregatik zegoen abestia inoiz baino biziago. Obra bat gordetzeko, nahikoa izan daiteke norbaitek paperean jasotzea eta haren nota guztiak babestea. Baina ia kontrako moduan ere gorde daiteke: jendeari aukera emanaz gogoratzeko, aldatzeko eta hurrengoari entregatzeko. Kasu horretan, irauteak ez du esan nahi bere horretan geratzea. Aldaketa onartzea da, haren barruan desagertu gabe.

(etenaldi luzea)

[G] Eta, halako batean, handik denbora askora, doinu hura emakume biolinista batengana iritsi zen. Ez dakigu non entzun zuen. Beharbada etxe batean entzungo

zuen, beharbada kale batean, edo beharbada aldameneko gela batetik etorriko zitzaion. Ez dakigu, ezta ere, osorik entzun ote zuen. Agian nota gutxi batzuk baino ez zituen jaso. Garrantzitsuena da musika haren zerbait berarekin gelditu zela.

Hainbat egunetan ez zuen berriro abestu. Ez zen hura idazten saiatu. Ez zuen galdetu nondik zetorren. Besterik gabe, berarekin eraman zuen.

(etenaldia)

[E] Eta, gau batean, biolina hartu zuen. Hasieran, akorduan zeukan doinua bilatu zuen; baina, ia berehala, hura errepikatzen saiatzeari utzi zion. Nota batek beste batera eraman zuen. Erritmoa aldatu zen. Lehenago ez zegoen tentsio bat agertu zen. Lerroak bide berri bati ekin zion, eta abesti hark, hamaika ahotsetan ibilitakoak, berezko ahots bat aurkitu zuen behingoan.

Jada ez zen, zehazki, biolinistak jaso zuen doinua.

Baina desagertu ere ez zen egin.

(etenaldia)

[G] Une hartan, itxuraz kontraesankorra den zerbait gertatu zen. Abestia, askorena izan ondoren, pertsona bakarraren adierazpen bihurtu zen. Mendez mende zeharkatutako guztia biolinista batean biltzen zen orain, keinu batean, arnasaldi batean, lau hariren gainean bermatutako arku batean.

Luzaroan lehen aldiz, bazirudien ugaritasuna ahots bakar bilakatua zela.

(etenaldi luzea)

[E] Baina ahots batek ez du zertan xumea izan. Ahots batek beste garai batzuen oihartzunak izan ditzake, berak ibili ez dituen bideak, behinola beste batzuek asmatutako formak. Guztiz berezkoa duen indar batekin hitz egin dezake, eta, aldi berean, bere aurretiko ahots guztien zerbait eraman barruan.

Beharbada hori da sorkuntzaren formarik sakonenetako bat: lehendik ere bazen zerbait jasotzea eta behin eta berriro eraldatzea, aurretik inoiz esana ez zuen zerbait esaten hasten den arte.

(etenaldia)

[G] Gau hartan, emakume biolinistak berak bakarrik jo zuen. Ez zegoen beste inor berarekin. Ez bigarren ahotsik, ez akonpainamendurik, ez erantzun beharreko instrumenturik. Eta, hala ere, jo bitartean, erabat bakarrik ez zegoela sentitzen zuen.

Soinu bakoitzak memoria bat ekarriko balu bezala.

Lerro bakar baten atzean bizitza asko baleude bezala.

Ahots batek, imitaziora jo gabe, bere aurretiko ahots guztiak barne hartu ahal izango balitu bezala.

(etenaldi luzea)

[E] Agian abesti bat ez da inoiz abesten duenarena eta ez beste inorena.

Agian, ahots bat hasten den bakoitzean, beste ahots batzuen zerbait ere hasten da harekin batera.

4 segundoko isiltasun osoa. Narratzaileak geldirik egongo dira. Haien gaineko argia pixkanaka arinduko da, eta biolinista geratuko da. Ez da obra iragarriko.

[MUSIKA]

Eugène Ysaÿe

Biolin bakarrerako 3. sonata, "Ballade" (gutxi gorabeherako iraupena: 7 min)

II. kapitulua — Oroitzen duen ahotsa

Ysaÿe amaituko da. Segundo batzuetako isiltasun osoa. Pixkanaka, argia berriro itzuliko da narratzaileengana. Ipuinak aurrera jarraituko du, obra esplizituki aipatu gabe.

[G] Biolinistak arkua erortzen utzi zuen, eta, une batez, isilik gelditu zen. Ez zekien zenbat denbora eman zuen jotzen. Eta, bestalde, ezin izango zuen ekinaldi hura berregin. Esaldi batzuek zehaztasun ia fisiko batez jarraitzen zuten airean; beste batzuk, berriz, entzun orduko desagertu ziren. Baina argi eta garbi sentitzen zuen antzinako doinu hura jada ez zegoela berak aurkitu zuen lekuan. Bere gorputza zeharkatua zuen, eta eraldatuta atera zen.

(etenaldia)

[E] Hurrengo egunetan, doinua berreskuratzen saiatu zen. Behin eta berriro hasiera berera itzultzen zen, sinetsita handik abiatuta gainerakoa berregin ahal izango zuela. Baina aldi bakoitzean zerbait desberdina gertatzen zen. Esaldi bat behar baino lehen agertzen zen; beste bat, beranduegi; ustez gogoan zeukan nota bat jo, eta tupustean beste bat irteten zen. Zenbat eta gehiago saiatu jatorrizko abestira itzultzen, orduan eta zailagoa zitzaion bertsio guztien artean jatorrizkoa zein zen erabakitzea.

(etenaldia)

[G] Orduan ulertu zuen memoriak bere arauak zituela. Oroitzea ez zen ate bat ireki eta haren atzean gela ukigabe bat aurkitzea. Berregitea zen. Doinu batera itzultzen zen bakoitzean, zerbait gordetzen zen, eta zerbait asmatzen. Bitxiena zen ia inoiz ezin zituela bata eta bestea bereizi. Bazitekeen erabat ziurtzat jotzea zerbait lehenagotik

ere entzuna zeukala eta, halere, egiaz bere oroitzeko modutik sortua izatea.

(etenaldia)

[E] Hasieran, horrek ezinegona eragin zion. Traizioa iruditzen zitzaion. Pertsona bakoitzak ezinbestean aldatzen bazuen jaso zuena, nola iraun zezakeen abesti batek mendez mende? Zer geratzen zen, egiaz, lehenengo ahots hartatik, hainbeste memoria inperfektu zeharkatu ondoren? Pentsatu zuen ezen, azken finean, beharbada jatorrizko abestia aspaldi desagertua zela eta bidaian aurrera egiten zuena akatsen segida luze bat besterik ez zela.

(etenaldia)

[G] Arratsalde batez, ordea, zerbait gertatu zen, eta horrek ikusmoldea aldatu zion. Neskak bati entzun zion ezaguna zitzaion doinu bat kantatzen. Tira, ez da guztiz hala esan duguna. Neskak esaldi bakoitzaren amaiera mudatzen zuen, eta hitz batzuk, berriz, erabat aldatuak zituen. Hala ere, biolinistak berehala ezagutu zuen abestia. Ez zuen hura aztertu beharrik izan. Ez zuen notaz nota egiaztatu beharrik izan. Zergatik jakin baino lehenago ere ezagutu zuen.

(etenaldi luzea)

[E] Eta orduan ulertu zuen agian abesti bat ez dela xehetasunetan bizi, baizik eta haiek loturik mantentzen dituzten erlazioetan. Nahiz eta nota bat mudatu, baliteke formak hor jarraitzea. Nahiz eta erritmoa aldatu, baliteke zerbait oraindik ezaguna begitantzea. Batzuetan pasarte osoak desagertzen dira, eta, halere, identitatea ez da erabat galtzen. Eraldaketari aurre egiteko gai den egitura sakonago bat balego bezala.

(etenaldia)

[G] Egun hartatik aurrera, lehendabiziko bertsio perfektua bilatzeari utzi zion. Beste zerbaitetan jarri zuen arreta: eraldaketa bakoitzak ukigabe uzten zuen horretan. Leku desberdinetan entzunak zituen doinuak alderatzen zituen; abestiek elkar guztiz bestelakoak ziruditen, eta, hala ere, aurrera egiteko modu bera, tentsio bera, itzulera bera zuten. Ohartu zen bi gauza oso desberdinak izan zitezkeela ia ezaugarri guztietan eta, hala ere, arkitektura bera izan.

(etenaldia)

[E] Oharkabea, behialako galdera bat egiten ari zen. Matematikan behin eta berriro agertzen den galdera bera: forma bat aldatzen denean, zerk irauten du? Zer aldatu dezakegu zerbait ezagutzeko modukoa izaten jarraitzea eragiten duen hori suntsitu gabe? Non amaitzen da aldakuntza, eta non hasten da beste gauza bat?

Baina, emakumearentzat, galdera hark oraindik ez zeukan izenik. Esperientzia bat besterik ez zen. Abesti bat, kantatua zen aldiro aldatu arren, nolabait ere bera izaten

jarraitzen zuena.

(etenaldi luzea)

[G] Denborarekin, beste zerbaitez ere ohartzen hasi zen. Memoriak, iragana gordetzeaz gainera, oraina antolatzen zuen. Esaldi berri bat aditzen zuenean, ez zuen bakarturik entzuten. Entzun berri zuenarekin alderatzen zuen: nota batzuk itzultzea espero zuen, eta abestiak nola jarraituko zuen ere aurreratzen zuen; batzuetan asmatzen zuen, beste batzuetan ez. Entzuteak esan nahi zuen jada desagertua zen zerbait bizirik mantentzea.

(etenaldia)

[E] Eta ideia hori izugarri gustatzen hasi zitzaion. Soinu batek instant bat baino ez du irauten. Agertu orduko, desagertzen hasten da. Baina, entzumenak gordetzen badu, oraindik iritsi ez den beste soinu batekin erlaziona dezake. Orduan, bi une desberdin egitura komun bat osatzen hasten dira.

Beharbada horregatik eraiki ditzake musikak fisikoki aldi berean existitzen ez diren gauzak.

(etenaldia)

[G] Gau batean, berriro heldu zion biolinari. Ordukoan, ez zuen abesti zahar hura bilatu nahi izan. Nota bat jo zuen, eta zain geratu zuen. Gero, beste bat. Bien artean isiltasuna zegoen, baina baita memoria ere. Lehenengoak jada ez zuen soinurik egiten, baina, nolabait, hantxe zegoen bigarrena iritsi bitartean.

Askotan errepikatu zuen esperimientua.

Zenbat eta tarte handiagoa utzi soinuen artean, orduan eta agerikoagoa zitzaion isiluneetan ere entzumena lanean ari zela.

(etenaldi luzea)

[E] Orduan, zerbait susmatzen hasi zen, entzuteko modua betiko aldatuko ziona. Agian ahots batek ez du etengabe soinua egin beharrik ahots izaten jarraitzeko.

Baliteke ere une batez desagertzea eta, halere, entzulearen memorian bizirik jarraitzea.

Eta, hori egia bazen, agian ahots bakar batek bi balira bezala joka zezakeen.

4 segundoko isiltasun osoa. Pixkanaka, biolinistarengana bilduko da argia. Zuzenean, musikara igaroko gara.

[MUSIKA]

Johann Sebastian Bach

Biolin bakarrerako 2. sonata la minorrean, BWV 1003

I. Grave

III. kapitulua — Bigarren ahotsa

Grave mugimendua amaituko da. Segundo batzuetako isiltasun osoa. Pixkanaka, argia berriro itzuliko da narratzaileengana. Utzi genuen toki beretik jarraituko du istorioak.

[E] Luzaroan, biolinistak pentsatu izan zuen ahots bat desagertu egiten zela soinua egiteari uzten zionean. Bistakoa iruditzen zitzaion. Arkua haritik aldendu, bibrazioa itzali, eta soinua amaitu egiten da. Baina gau hartan ulertu zuen hori ez zela guztiz horrela. Soinua gelatik desagertu arren, bazitekeen beste nonbait soinu izaten jarraitzea: entzun zuenaren memorian.

Txikikeria bat zirudien, baina arazoa goitik behera aldatzen zuen. Izan ere, nota batek memorian iraun bazezakeen soinua egiteari utzi ondoren, orduan bazitekeen bigarren nota bat iristea lehenengoa, nolabait ere, artean han zegoen bitartean.

(etenaldia)

[G] Probatzen hasi zen. Esaldi labur bat jo, eta bukatzen uzten zuen. Gero, unetxo batez itxaron, eta beste bat jotzen hasten zen. Hasieran, biek independenteak ziruditen. Bat amaitzen zenean, besteak ordeztzen zuen. Baina pixkanaka konturatu zen bata bestearen mende jar zezakeela. Bigarrenak lehenengoari erantzun ziezaiokeen, haren kontrakoa esan, hura imitatu, edo hark irekita utzitakoa amaitu.

Jada kontua ez zen soinu bat gogoratzea. Lortu behar zuen oroitzapenak une hartan gertatzen ari zen horretan parte hartzea.

(etenaldia)

[E] Arratsalde batean, ideia are bitxiago bat bururatu zitzaion. Nota txiki bat jo, itxaron, eta berriro ere nota berari ekin zion, beste puntu batetik. Bigarrenak aurrera egin ahala, lehenengoak bere buruan durundan jarraitzen zuen. Gero, hirugarren sarrera bat gehitu zuen. Une batez, hiru notak aldi berean han zirela sentitu zuen, nahiz eta bere eskuek hurrenez hurren bakarrik jo zitzaketen.

Gelditu egin zen.

Berriro saiatu zen.

Eta berriro gertatu zen.

(etenaldi luzea)

[G] Hura oihartzuna ez bezalakoa zen. Oihartzunak gertatutakoa errepikatzen du. Hemen, ordea, agerpen berri bakoitzak aurrekoen esanahia aldatu zezakeen. Lehenengo esaldia gauza bat esaten hasten zen. Bigarrenak, oster, lehenengoa beste modu batean entzutera behartzen zuen. Eta hirugarrenak aurreko guztia berrantolatzen zuen.

Musika elkarrizketa baten-edo antza hartzen hasten zen.

Baina zailtasun nabarmen bat zegoen.

Biolinista bakarra zegoen.

(etenaldia)

[E] Egun batzuez, mugara iritsia zela pentsatu zuen. Elkarrizketa batek ahots bat baino gehiago behar ditu. Arkitektura batek plano bat baino gehiago behar ditu. Zinezko ugaritasuna eraiki nahi bazuen, musikari gehiago gehitu beharko zituen.

Hala ere, ondorio hark ez zuen konbentzitzen.

Hainbeste ikasia zion abesti zaharrari, ezen zail zitzaion onartzea ahots-kopuruak pertsona-kopuruaren araberakoa izan behar zuela.

(etenaldia)

[G] Hala, bada, hasierara itzuli zen. Ahots bat.

Memoria bat.

Bigarren agerraldi bat.

Eta bere buruari galdetzen hasi zen ea zer gertatuko litzatekeen esaldi berri bakoitzak aurrekoaren aztarna benetan garbi bat ekarriko balu berarekin. Beharbada ez zen beharrezkoa ahots guztiei aldi berean soinu eginaraztea. Agian, entzumenari informazio doia emanaz gero, hark egingo zuen gainerakoa.

(etenaldia)

[E] Orduan, musikaz harago ere bazihoan kontu bat ulertu zuen. Adimenak etengabe osatzen du egon ez dagoena.

Partzialki ezkutatuta dagoen figura bat ikusten dugunean, haren jarraipena imajinatzen dugu. Esaldi ezagun baten hasiera entzuten dugunean, nola buka litekeen aurreratzen dugu. Norbait gelatik irteten denean, ez dugu pentsatzen izateari utzi dionik jada ikusten ez dugulako.

Pertzepzioak ez du soilik egon badagoena hautematen.

Eraiki egiten du.

(etenaldia)

[G] Eta, eraikitzen duenez gero, lerro bati baino gehiagori euts diezaieke aldi berean. Agian bat entzuten dugu. Baliteke beste batek memorian irautea. Beharbada hirugarren baten zain ere bagaude.

Guztiek ez dute fisikoki une berean gertatu beharrik.

Nahikoa da behar bezain sendo erlazionatuta egotea, entzumenak elkartu ditzan.

(etenaldi luzea)

[E] Orduan, biolinista beste era batera lan egiten hasi zen. Jada ez zuen doinu eder bat bakarrik bilatzen. Beste forma batzuk sortzeko gai izango zen forma bat bilatzen zuen. Behin eta berriro itzuli ahal izango litzatekeen ideia txiki bat, inoiz zehazki bera izango ez zena. Bere buruari jarraitu ahal izango zion esaldi bat; beste altuera batean agertu, norabidez aldatu eta, halere, oraindik ere ezagutzeko modukoa izan.

Lehenago pertsona askoren artean transmititutako abesti bat izana zena, orain musika bakarraren barruan biltzen hasten zen.

(etenaldia)

[G] Istorio zaharra eskalaz aldatu izan balitz bezala zen.

Mendez mende, ahots bakar bat pertsona batetik bestera igaro zen. Pertsona bakoitzak doinua jaso, eraldatu, eta hurrengoari entregatzen zion.

Orain, mekanismo hori bera minutu gutxi batzuetan gerta zitekeen. Ahots bat agertzen zen.

Beste batek jasotzen zuen.

Eraldatu egiten zuen.

Eta berriro entregatzen zuen.

(etenaldia)

[E] Baina oraingoan ez ziren pertsona desberdinak.

Biolin bera zen.

Interpretatzaile bera.

Arku bera.

Eta, hala ere, pixkanaka, pertsona ugari izatearen irudipena sortzen ari zen.

(etenaldi luzea)

[G] Orduan ulertu zuen ahots batek oroitu baino zerbait are harrigarriagoa egin zezakeela.

Hautsi gabe zatitu zitekeen.

Bat izaten jarrai zezakeen, eta, aldi berean, ugari balira bezala jokatu.

(etenaldia)

[E] Eta ulertu zuen, halaber, konplexutasuna ez zela hasten bigarren pertsona bat agertzen zenean.

Askoz ere lehenago hasten zen.

Idea bat bere buruarekin erlazionatzeko gai zen unean hasten zen.

4 segundoko isiltasun osoa. Narratzaileak geldirik egongo dira. Pixkanaka, biolinistarengana bilduko da argia. Zuzenean, musikara igaroko gara.

[MUSIKA]

Johann Sebastian Bach

Biolin bakarrerako 2. sonata la minorrean, BWV 1003

II. Fuga

IV. kapitulua — Arkitektura ikusezina

Fuga amaituko da. Segundo batzuetako isiltasun osoa. Pixkanaka, argia berriro itzuliko da narratzaileengana. Aurreko kapituluan baino lasaiagoa da tonua. Biolinistak ugaritasuna aurkitu du; orain, nola antolatu ulertzen hasiko da.

[E] Denboraldi batez, biolinistak pentsatu zuen erantzuna aurkitua zuela. Ikasia zuen nola lortu ideia bat itzularaztea, hura eraldatzea, hark bere buruari jarraitzea eta hainbat tokitatik agertzea. Ahots bakarrak ahots ugari iradoki zitzakeela aurkitu zuen. Baina laster ohartu zen aurkikuntza hark beste arazo bat zekarrela berekin.

Izan ere, ahots asko ez dira nahikoak. Baliteke elkarri enbarazu egitea.

(etenaldia)

[G] Baliteke elkarriketa bat zarata bihurtzea denek batera hitz egiten badute. Baliteke bidez jositako hiri batean zehar ezin ibili izatea, bide bakar batek ere ez duelako inora eramaten. Baliteke marrazki batek milaka lerro izatea eta, halere, irudirik ez osatzea.

Ugaritasunak, berez, ez du konplexutasuna sortzen.

Anabasa hutsa eragin dezake.

(etenaldia)

[E] Orduan, emakumea beste era batera entzuten hasi zen. Jada ez zuen bere artean galdetzen zenbat ahots ager zitezkeen, baizik eta zer erlazio egon behar zuen haien artean. Ohartu zen ahots batek aurrera egin zezakeela beste bat zain zegoen bitartean, ahots bat bere lekuan gera zitekeela beste bat mugitzen zen bitartean, bi lerro desberdin aldi batez bereizi, eta aurrerago berriro elkartu zitezkeela.

Garrantzitsuena ez zen desberdinak zirela.

Garrantzitsuena zen desberdintasun bakoitzak toki bat izatea.

(etenaldia)

[G] Horrek beste ideia bat ekarri zion, hasieran kontraesankorra iruditu zitzaiona: zenbat eta konplexuagoa bihurtu musika, orduan eta garrantzitsuagoa zen egitura.

Ahots bakoitzak edozein unetan edozer gauza egin bazezakeen, dena desegiten zen. Aldiz, erlazioak, proportzioak, itzulerak eta mugak bazeuden, orduan bai, lerro desberdin asko elkarren ondoan egon zitezkeen independenteak izateari utzi gabe.

Askatasuna ez zen desagertzen. Forma bat aurkitzen zuen.

(etenaldi luzea)

[E] Musika arkitektura ikusezin gisa imajinatzen hasi zen. Ez zegoen harriz edo zurez egina, baizik eta denboraz. Nota batek sostengu gisa funtziona zezakeen. Isilune batek hutsune bat ireki zezakeen. Errepikapen batek zutabe bat eraiki zezakeen. Bariazio batek esaldi oso baten pisua lekualda zezakeen.

Eraikin bat ez da materialen metaketa hutsa, eta musika-obra bat ez da soinuen metaketa hutsa.

Elkar nola sostengatuko duten erabaki behar da.

(etenaldia)

[G] Matematikan ere antzeko zerbait gertatzen da. Baliteke elementu-bilduma bat sekulakoa izatea eta, hala ere, oso gutxi adieraztea. Elementu horien arteko erlazioek bihurtzen dute interesgarri sistema bat: zer dagoen zeren menpe, zer errepikatzen den, zer aldatzen den, zerk irauten duen, zer gerta daitekeen eta zer ez den gertagarria.

Batzuetan, nahikoa da arau oso sinple bat aukera-sorta zabal bat antolatzeko.

Eta, beste batzuetan, arau itxuraz txiki batek goitik behera eraldatzen du egitura.

(etenaldia)

[E] Biolinistak ez zuen hizkuntza hori ezagutzen. Ez zuen sistemei edo egiturei buruz hitz egiten. Baina eskuekin ulertzen zuen.

Bazekien goizegi jarritako nota batek oraindik arnasa hartu beharra zuen hutsune bat itxi zezakeela. Bazekien zehatz-mehatz errepikatutako esaldi batek indarra gal zezakeela, eta bariazio txiki batek, aldiz, hura berriz suspertzeko gaitasuna zuela. Bazekien lerro batek beste batetik urrundu behar izaten zuela batzuetan, itzulerak zentzua izan zezan.

Abesti baten bila hasia zen.

Orain, erlazioak eraikitzen ikasten ari zen.

(etenaldi luzea)

[G] Eta, pixkanaka, zerbait are sakonagoa aurkitu zuen.

Ahotsek ez zuten lehen planoan egoteko lehiatu beharrik.

Batek aurrera egin zezakeen, eta besteak, eutsi.

Bat memoria izan zitekeen. Beste bat, itxaronaldi.

Beste bat, norabide.

Guztiek ez zuten gauza bera esan behar, ez zuten indar bera izan behar, ez zuten denbora guztian ikusgai egon behar.

Desberdinak izan zitezkeen, eta, horregatik hain zuzen, bakar batek bere kabuz eraiki ezin zuen hura eraiki zezaketen denek batera.

(etenaldia)

[E] Orduan, antzinako abestian pentsatu zuen berriro, mendeen mendez pertsona batetik bestera igaro zen hartan.

Luzaroan, kate bat balitz bezala imajinatu zuen haren historia: ahots batek hurrengoari entregatzen zion doinua, eta hurrengoak, berriz, beste bati.

Baina agian ez zen kate bat bakarrik izan.

Agian bertsio haiek guztiek abestiaren barruan egoten jarraitzen zuten nolabait. Ez kopia zehatz gisa.

Aukera gisa.

(etenaldia)

[G] Pertsona bakoitzak forma bat jaso zuen, eta desberdintasun bat gehitu zion. Hainbat menderen ondoren, ezinezkoa zen bertsio batek bertsio guztiak barne hartzea, baina, era berean, bertsio batek ezin zuen beste guztietatik erabat bereizi.

Abestia jada ez zen objektu bat.

Eraldaketez osatutako sare bat zen.

(etenaldi luzea)

[E] Orduan, biolinistak ulertu zuen tradizio batek musika polifonikoaren antzera funtzionatzen duela.

Ez du behar ahots guztiek gauza bera esatea.

Elkar ezagutu ahal izatea behar du. Baliteke distantzia egotea.

Baliteke kontraesana egotea. Baliteke bariazioa egotea.

Baliteke, halaber, ahanztura egotea.

Eta, hala ere, zerbaitek loturik mantentzen ditu oraindik.

(etenaldia)

[G] Agian batasuna ez datza desberdintasunak desagerraraztean. Agian haiek antolatzean datza.

(etenaldi luzea)

[E] Ideia hark biolina jotzeko modua aldarazi zion. Jada ez zuen intentsitatea soilik bilatzen.

Ahotsen arteko hutsuneak entzuten hasi zen.

Tokiak ikusten zituen, non lerro bat baztertu egiten baitzen, beste bati leku egiteko.

Uneak hautematen zituen, non musikak ez baitzuen hazteko beharrik, arnasa hartzeko beharra zuen.

Eta ohartu zen, hainbeste denboran bila ibili ondoren, gelditasunak ere gauza asko barne hartu zitzakeela.

(etenaldia)

[G] Izan ere, arkitektura bat ez dugu ezagutzen eraikitzen duenagatik bakarrik.

Zabalik uzten duen hutsuneagatik ere ezagutzen dugu.

4 segundoko isiltasun osoa. Pixkanaka, biolinistarengana bilduko da argia. Zuzenean, musikara igaroko gara.

[MUSIKA]

Johann Sebastian Bach

Biolin bakarrerako 2. sonata la minorrean, BWV 1003

III. Andante

V. kapitulua — Aurrera jarraitzen duen ahotsa

Andante mugimendua amaituko da. Segundo batzuetako isiltasun osoa. Pixkanaka, argia berriro itzuliko da narratzaileengana. Neurri batean, aurreko barne-lasaitasunari eutsi behar dio tonuak, baina, pixkanaka, mugimendua berreskuratzen hasi behar du. Kontakizunaren amaierara iristen ari gara.

[G] Luzaroan, biolinistak uste izan zuen musika ulertzeak esan nahi zuela hura erabat ezagutzea. Jakitea non hasten zen, nola eraikita zegoen, zer erlazio ezkutatzen zituen, zein zati itzultzen zen eta zein zati aldatzen. Baina, zenbat eta gehiago entzun, orduan eta agerikoagoa zen abesti bat ez dagokiola guztiz orainari. Beti dator lekuren batetik, eta, zortea badu, bideari jarraituko dio gure ondoren.

Idea hark bere istorioaren hasierara eraman zuen berriro. Lehenengo ahotsa. Duela mende batzuk nota gutxi batzuk abestu zituen ezezagun harengana; ez zuen imajinatu ere egingo gerora inork nota haiek gogoratuko zituenik.

(etenaldia)

[E] Orduan, haren ondoren etorri ziren pertsona guztiengan pentsatu zuen. Bakar batek ere ez zuen abesti berbera jaso. Bakar batek ere ez zuen jasotako abesti berbera entregatu. Mendeetan zehar, ahots bakoitza memoria eta eraldaketa izan zen aldi berean. Eta ulertu zuen beharbada horregatik iraun zuela doinuak.

Guztiak aldaketetatik babesten saiatu izan balira, pieza higiezin bihurtuko zen; ezin hobeki gordeko zuten, eta, beharbada, erabat ahaztuko zen. Era berean, pertsona bakoitzak ezer gorde gabe eraldatu izan balu, desagertu egingo zen.

Desagertu gabe aldatzeko modu bat aurkitu zuelako iraun zuen abestiak.

(etenaldia)

[G] Bazen zerbait erroitik arraroa jarraitutasun horretan. Katea osatzen zutenetako batek ere ezin zuen osorik entzun. Lehenengo ahotsak inoiz ez zuen jakingo zer gertatuko zen bere doinuarekin hainbat mende geroago. Biolinistak inoiz ez zituen

ezagutuko bere aurretik izan ziren ahots guztiak. Ibilbidearen zati bat soilik hartzen zuen bakoitzak.

Eta, hala ere, ibilbide hori, izan, bazen. Inork ez zuen diseinatu.

Inork ez zuen zaintzen.

Milaka erabaki txikitatik sortu zen: gogoratu, ahaztu, errepikatu, eraldatu, berriro abestu.

(etenaldi luzea)

[E] Horrek bere instrumentuarekin ikasia zuen zerbait gogorarazi zion biolinistari. Egitura konplexu batek ez du ezinbestean behar xehetasun oro kanpotik kontrolatuko duen borondate bat. Errepikatzen diren arau errazetatik sortu daiteke, elkarri eusten dioten erlazioetatik, luzaroan metatutako eraldaketa txikietatik.

Matematika ere horrelako egiturez beteta dago. Oso prozesu errazak dira, baina, behin eta berriro errepikatuta, lehenengo urratsari begiratuta soilik inork asmatuko ez lituzkeen formak sortzen dituzte.

«Konplexutasuna ez da beti gauzak gehituz eraikitzen», pentsatu zuen.

Batzuetan, gauza batek jarrai dezan utziz eraikitzen da.

(etenaldia)

[G] Eta, lehen aldiz, berak istorio hartan zuen tokiari beste era batera begiratzen hasi zen. Ordura arte pentsatu izan zuen bere zeregina abestia jaso, ulertu eta bere egitea zela. Orain ulertzen zuen azken keinu bat falta zela.

Joaten utzi behar zion.

Izan ere, jaso duenaren barruan geratzen den ahots bat hortxe desagertzen da.

Tradizio bat existitzeko, norbaitek entregatu egin behar du.

(etenaldia)

[E] Hala, doinu hura beste pertsona batzuen aurrean jotzen hasi zen. Inoiz ez berdin-berdin. Batzuetan, esaldi berri bat agertzen zen. Batzuetan, etenaldi batek uste baino gehiago irauten zuen. Gau batzuetan, abestiak arina zirudien; beste batzuetan, berriz, bere historiaren zama osoa ekartzen zuen berekin.

Hasieran, oraindik ere bere buruari galdetzen zion ea bertsio haietako zein zen benetakoa.

Gero, galdetzeari utzi zion.

Azkenean, ulertu zuen abestiaren egia ez zegoela bertsio bakar batean, baizik eta haien

guztien arteko erlazioan.

(etenaldia)

[G] Egun batean, abestia jo ondoren, neskatxa bat ikusi zuen aretoaren atzealdean. Ez zirudien arreta handirik jartzen zuenik. Ingurura begiratzen zuen, oinak mugitzen zituen, distraitu egiten zen. Biolinistak pentsatu zuen ziur aski ez zuela ia ezer entzun.

Baina, irtetean, ahopean kantatzen entzun zuen. Lau nota, ozta-ozta.

Eta haietako bat, okerra.

(etenaldi luzea)

[E] Biolinistak irribarre egin zuen.

Berehala hauteman zuen desbideratze txiki hura. Eta bazuen hura zuzentzea.

Bazuen nota zehatza zein zen esatea. Baina ez zion ezer esan.

Zeren bat-batean konturatu zen istorioaren hasiera-hasierako unean zegoela.

Norbaitek entzun egin zuen. Norbaitek gogoratu egin zuen. Eta zerbait aldatu zen.

(etenaldia)

[G] Agian lehenengo abestiak ez zuen inoiz behin betiko formarik izan. Agian behin betiko forma hori bidaia bera zen.

Ahots bakoitzak doinu bat jaso uste izan zuen. Baina, egiaz, aukera bat jasotzen ari zen.

(etenaldia)

[E] Neskatxak oinez jarraitu zuen ahopean kantatzen zuen bitartean. Doinua galduz joan zen beste soinu batzuen artean: pausoak, elkarrizketak, ate bat ixten, kaleko zarata.

Biolinista ahopeko kanta hura entzuten gelditu zen une batez. Gero, ez zuen gehiago entzun.

Baina jada bazekien horrek ez zuela esan nahi abestia amaitu zenik.

(etenaldi luzea)

[G] Ikasia zuen soinu batek, desagertu arren, memorian eragiten jarraitu dezakeela. Ahots bakar batek beste batzuk iradoki ditzakeela. Ahots askok egitura bat osa dezaketela, desberdinak izateari utzi gabe. Eta orain beste zerbait ere ulertzen zuen.

Ezein ahotsek ez dauka, erabat, transmititzen duena.

Ahots bakoitzak aldi baterako jasotzen du.

(etenaldia)

[E] Agian horregatik gara gai geure burua ikusteko gu baino askoz ere lehenago hasi ziren gauzetan.

Hizkuntza bat.

Istorio bat.

Doinu bat.

Mundua ordenatzeko modu bat.

Jaso eta eraldatu egiten ditugu, eta, nori entregatu edukiz gero, aurrera jarraitzen dute.

(etenaldi luzea)

[G] Orduan, biolinistak arkua altxatu zuen berriro. Baina jada ez zuen pentsatu lehenengo ahotsean.

Ezta azkenekoan ere.

Haiek lotzen zituen mugimenduan bakarrik pentsatu zuen.

(etenaldia)

[E] Jasotzen duen ahots bat. Eraldatzen duen ahots bat. Entregatzen duen ahots bat.

Eta gero beste bat.

4 segundoko isiltasun osoa. Pixkanaka, biolinistarengana bilduko da argia. Deskribatu berri dugun mugimenduaren jarraipen natural gisa sentitu behar da sarrera musikala.

[MUSIKA]

Johann Sebastian Bach

Biolin bakarrerako 2. sonata la minorrean, BWV 1003

IV. Allegro

Epilogo — Jarraipena

Allegro mugimendua amaituko da. 5 segundoko isiltasun osoa. Inor ez da berehala mugituko. Argia narratzaileengana itzuliko da pixkana-pixkana, biolinista erabat ilundu gabe. Tonua

lasaia da, baina sendoa. Asmoa ez da irakaspenaren itxura izatea; ibilbidearen ondorio saihetsezina izan behar du.

[E] Istorio honetan ikusi dugu nola aldatzen den abesti bat aurrera jarraitu ahal izateko. Ikusi dugu ahots batek beste bat gogoraraz dezakeela, lerro bakar bat hainbat lerro bihur daitekeela, egitura bat elementu berriak gehitu beharrik gabe ere handitu daitekeela.

Eta beharbada hor dago zientziaren ideiarik sakonenetako bat.

(etenaldia)

[G] Zientziak ez du aurrera egiten erantzunak metatuz bakarrik. Erlazioez jabetzen ikasiz egiten du aurrera. Itxuraz desberdinak izanik ere egitura bera duten gauzak aurkituz. Dibertsitatearen atzean forma komun bat aurkituz, eta, forma ezagun baten atzean, aukera berri bat.

Belaunaldi bakoitzak berak asmatu ez dituen galderak jasotzen ditu, beste batzuek eraikitako tresnak, beste batzuek egindako akatsak, beste batzuek osagabe utzitako ideiak.

Eta, horrekin guztiarekin, gure abestiarekin bezala egiten du. Eraldatu egiten du.

(etenaldia)

[E] Hori dela eta, ezagutza ez dagokio inoiz erabat pertsona bakar bati. Ideia bat adimen batean has daiteke, baina, benetan handi bihurtzeko, ezinbestekoa du beste adimen batzuek eztabaidatzea, zuzentzea eta zabaltzea, eta egileari bururatu ere ez zitzaizkion lekuetara eramatea.

Zientzia ere bada memoria-molde bat. Baina memoria hori ez da bere horretan geratzen. Aldatu egiten da, iraun ahal izateko.

(etenaldi luzea)

[G] Agian, urte asko barru, guretzat orain oso zaila den galdera bat entzungo du norbaitek, eta guk ikusi ezin dugun erantzun bat aurkituko.

Eta, horretarako, baliteke gaur goizean sortutako ideia bat erabiltzea. Baliteke gaur ziurtzat jotzen dugun zerbait zuzentzea.

Agian osorik eraldatuko du orain bukatutzat jotzen dugun teoria bat. Eta hori ez da porrota izango.

Zehazki, gertatu behar duena izango da.

(etenaldia)

[E] IZAN ERE, EZAGUTZA EZ DA HAZTEN AHOTS BAKAR BATEK AZKEN

HITZA IZATEA LORTZEN DUENEAN: EZAGUTZA HAZTEN DA AHOTS BATEK BESTE BATEK JARRAITU AHAL IZATEA LORTZEN DUENEAN.

(etenaldi luzea)

[G] Ahots batek galdera bat egiten du.

[E] Beste batek entzun egiten du.

[G] Beste batek eraldatu egiten du.

[E] Eta baten batek, ehun urteren buruan, agian, aurrekoek irudikatu ere egin ezingo zuten zerbait aurkitzen du.

(etenaldi luzea)

[E] Hori da zientziaren indarra. Ez ahots bakar batek dena jakitea.

Baizik eta ezein ahotsek hutsetik hasi behar ez izatea.

5 segundoko isiltasun osoa.

[G] Ahots bat.

[E] Mila ahots.

Isilik. Amaiera.